

Abstrakt

Lingvistika je představena v aplikaci na řešení obtíží u lidí s jazykovým hendikepem, kteří se nacházejí ve speciálně pedagogickém prostředí. Ve výzkumu a rehabilitaci jazykových symptomů se nazývá klinickou lingvistikou. Klinická lingvistika kooperuje v multidisciplinárním kontextu s psycholingvistikou a neurolingvistikou. Práce nastiňuje potřebnost klinické lingvistiky také v českém měřítku. Je analyzována diagnóza vývojová anartrie u celoživotně nemluvících lidí s dětskou mozkovou obrnou. Vývojová anartrie je dosti častou diagnózou ve speciálním školství. Vyjevuje se její nedostatečný popis klinickou logopedií a potřeba její analýzy z klinicko-lingvistického hlediska. U vývojové anartrie je odhaleno druhotné narušení jazykových funkcí, sekundární dysfázie. Sekundární dysfázie u vývojové anartrie se manifestuje na všech jazykových rovinách, práce tuto manifestaci ukazuje. Inteligentní lidé s vývojovou anartrií se ocitají v situaci pozdní akvizice mateřského jazyka, který produkčně uchopují pouze ve formě psané řeči. Mají dílčí percepční obtíže. Fatální nemožnost mluvené produkce jim zapříčiňuje subvokální vnitřně řečový deficit. Je diskutován potenciál těchto lidí osvojit jazyk v procesu pozdní akvizice, diskuze je uvedena v kontextu světového výzkumu o otázkách maturace a kritických period. Práce rozkrývá problematiku pracovní paměti a jejích složek u lidí s vývojovou anartrií. Otázka pracovní paměti je pojednána z multidisciplinárního hlediska, je přinesena informace o světovém výzkumu subvokalizace, prováděného pomocí neurologických zobrazovacích metod. Ukazuje se dosti vysoký pozdně jazykový akviziční potenciál, svědčící o vysoké rehabilitovatelnosti lidských kognitivních funkcí. U lidí s vývojovou anartrií může dojít k pozdně akvizičním pokrokům ve všech složkách jazyka, včetně jazyka figurativního. Problematika je demonstrována na kazuistických příkladech. Jazykové plánování u lidí s vývojovou anartrií musí být rehabilitováno pomocí lingvisticky poučených přístupů, jinak dochází k negramotnosti těchto lidí. K tomu byly vyvinuty rehabilitační nástroje. Červeno-

modré psaní, Audiovizuální čtení analyticko-syntetické a počítačový software Double Color Text Writer. Tyto nástroje se staly součástí komplexní Terapie dysfázie založené na grafickém modu. Bylo zjištěno další využití těchto nástrojů k rehabilitaci jazykových obtíží u lidí s etiologicky jinou diagnózou, malých dětí s vývojovou dysfázií. Užití nástrojů má pozitivní efekt při rehabilitaci porozumění a gramatické mluvy, rozvoji čtení a psaní a prevenci dyslektických obtíží.